

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 608 sahifa,
16-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Tinglovchilarga axloqiy-estetik tarbiya berishda notiqlik madaniyatini shakllantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari	10
Fazliddin Abdunabiyevich Abdurazaqov	
Professor-o'qituvchilarning ilmiy-pedagogik salohiyatini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari	15
Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li	
Orfografik kompetensiyaning mohiyati va boshlang'ich sinflarda shakllanish bosqichlari	21
Abduvaliyeva Nodira Alisherovna, Mo'minjonova Gulnoraxon Abdupatto qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda uch o'lchamli vizualizatsiyalarning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati	25
Nabijonova Feruza Valijon qizi	
Loyiha texnologiyasi asosida bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirish mazmuni	28
O'rinova Nilufar Muxammadovna	
Sinfdan tashqari o'qish darslarida badiiy asar bilan ishlashning kompetensiyaviy yondashuv asosidagi metodikasi	32
Qilichova Billura Yorqinxuja qizi, Homidov H. K.	
Kasbiy-kommunikativ madaniyat fenomenining pedagogik talqini va rivojlanish tendensiyalari	37
Tashpulatova Nodira Olimjon qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv	41
Umbarova Nasiba Xolboy qizi	
Xorijiy tillarni o'rganishda shaxs nutqining shakllanishida psixolingvistikaning ahamiyati	44
Ahmedov Shavkat Asadilloevich, Ataboev Navruz Ilhombek o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matnni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi (PIRLS dasturi misolida)	47
Abduraxmanova Charos Burxanovna	
Lesson Planning in English Language Teaching at Technical Universities	51
Aitbaeva Nursuliu Tairbekovna	
Lingvistik intellekt asosida individual o'qitish yondashuvining samaradorligi	55
Allanazarova Sadoqat Azimovna	
Xorij tadqiqotlarida zamonaviy oila transformatsiyasida farzandlar taraqqiyotining ijtimoiy-psixologik asoslari	59
Bo'riyeva Mahbuba Shavkatovna	
Теоретико-методологические подходы к изучению эмоциональных концептов в литературе: (на материале английских и немецких фразеологизмов)	63
Сайёра Улашевна Тагаева, Азиза Анкаевна Уразкулова	
The Importance of Forming a Schedule for High School Students	67
D. T. Atabayeva, X. I. Abduraymova	
Milliy cholg'u ansambllari orqali o'quvchilar musiqiy dunyoqarashini shakllantirish	70
Dadamirzayeva Gulshanoy To'lanjon qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyaga yondashuvning texnologik xususiyatlari ...	75
Jumanov Sherzod Saloyevich	
Adabiyot darsliklari uchun yangi o'zbek adabiyoti namunalarini saralashning ilmiy-metodik asoslari	78
Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi	
Maktab geometriyasida ko'pyoqlilar mavzusini o'rganishning innovatsion usullari	83
Pirlepsov Umrbek Baxtiyor o'g'li	
Generativ AI vositalarining mustaqil ta'lim jarayonidagi didaktik funksiyalari	86
Qahramonova Xumora Qahramonovna	
O'quvchi-sportchilar uchun individual mashg'ulot yuklamalarini avtomatik rejalashtirish va optimallashtirish imkoniyatini yaratish ahamiyati	91
Qosimov Faxriddin Jo'raqulovich	
Когнитивный диссонанс как социально-психологический феномен в контексте высшего образования: теоретический анализ	95
Мансурова Гульмира Рафаэловна	

Регуляторный произвол или необходимый порядок? Влияние новых регуляторных механизмов на свободу расследовательской журналистики	101
Рауфова Озода	
Qizlar tarbiyasida mahalla–oila–maktab hamkorligi mexanizmlari	105
Choriyeva Dildora Ismat qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini individuallashtirishning samaradorligi: kompetensiyaviy yondashuv asosida	109
Tangriyev Abdulkarim Tovashevich	
O'qish savodxonligi darslarida matn bilan ishlash orqali o'quvchilarda muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	114
Boymurodova Nodirabegim Bahodir qizi	
Raqamli transformatsiya sharoitida STEAM ta'limi orqali talabalarda tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirish	120
Kozimova Mehriniso Akbarali qizi	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	125
O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi	
Tasvirlarga raqamli ishlov berish texnologiyalari va ularning amaliy qo'llanilishi	129
Sharipov Nodir Botir o'g'li	
Management of Medical Emergencies in Outpatient Dental Clinics.....	133
Adurazzoqov Kamoliddin, Umarov Maruf, Buzrukzoda Javohir	
Psixologik farovonlikning asosiy komponentlari, ta'sir qiluvchi omillar va zamonaviy baholash usullari	138
Aliyev Samariddin Murotali o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	142
Boymurodova Sadoqat Istam qizi	
O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi.....	146
Gadoymurodova Kamola Sunnatullojevna	
Oilada bola tarbiyasining ahamiyati va uning shaxs kamolotiga ta'siri	151
Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Oilimova Mushtariy Xaydarali qizi	
Art-pedagogika vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik dunyoqarashni shakllantirishning pedagogik ahamiyati	154
Gulboyev Akbar Tuxtayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy tadbirlar orqali vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish	158
Homidov Husniddin Kupaysinovich, Yusupova Gulzor Yunusjon qizi, Norbekova Sevinch Musurmon qizi	
Bone-Grafting Materials in Oral Surgery: Classification, Biological Properties, and Clinical Application	161
Jumaqulova Mashhura Alishevovna, Buzrukzoda Javohir Davronovich	
Mediatsiya va o'qib tushunish kompetensiyasi o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik	166
Karimova Dilyoraxon Raximjon qizi	
Using STEM Technologies to Foster Rational Thinking in the Dentistry	169
Khonimqulov Javlon, Burkhonova Zarafruz	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini montessori metodikasi vositasida til o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish usullari modeli.....	173
Mahbuba Yusupova Rustam qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tayanch kompetensiyalarni integrativ yondashuv asosida shakllantirish metodikasining samaradorligi.....	177
Nasimova N. Q.	
Analysis of Scanning Techniques Used in Orthodontic Dentistry	182
Nasrullayev Javlonbek Tal'atonovich, Rahimberdiyev Rustam Abdunosirovich	
Zamonaviylik - ta'lim konsepsiyasida asosiy mezon sifatida	187
Ochilova Gulnoza Odilovna	
O'qish savodxonligi darslarida xalq og'zaki ijodidan foydalanish metodikasi	191
Qahhorova Sojida Bahodir qizi, Zokirov Javoxir G'aybullo o'g'li	
Diqqat va xotira jarayonlarida raqamli texnologiyalarning roli	196
Salomova Nargiza Sattorovna	
Talabalarda kasbiy refleksiya rivojlanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning empirik tahlili.....	200
Shukurova Nargiza Ikramovna	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Gimnastikachi qizlarda egiluvchanlik jismoniy sifatini rivojlantirish jarayonida shikastlanishlarning oldini olish 205 Sultanova Musharafxon Xudoyqul qizi Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ekologik bilimlarni raqamli texnologiyalar yordamida rivojlantirish... 210 Sayfetdinova Dildora Ikramitdinovna Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari, imkoniyatlari va yo'nalishlari 216 Uralova Nurxon Maxadovna Naqshbandiya qadriyatlarini bo'lg'usi o'qituvchi shaxsini shakllantirishdagi o'rni..... 220 Xalmuxamedova Maxbuba Aslanovna Boshlang'ich ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-metodik asoslari 223 Xo'jamberdiyeva Maftuna Norqobilovna, Sanaqulova Sevinch Baxtiyor qizi Developing Logical Thinking via the Use of STEM Technology 226 Yarmuhammedov Nabijon Navruzovich, Burkhonova Zarafuz Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion metodlardan foydalanishning ahamiyati 229 Yo'ldoshboyeva Zulfiya Ravshan qizi, Jumayev Abdilxakim Turdiyevich Значение предмета физического воспитания и спортивной метрологии в физическом воспитании молодежи 233 Маматкулов Равшанжон Солижонович Аксиологические аспекты диалога культур в романе Сухбата Афлатуни "Рай Земной" 237 Чернова Татьяна Алексеевна, Худойназаров Сардорбек Maktab boshqaruvida ilmiy asoslangan yondashuvlarni joriy etishning pedagogik shart-sharoitlari..... 240 Akbutayeva Gulasal Uzoq qizi Features of Verbal and Non-Verbal Communication in Teaching Foreign Languages in Higher Education Institutions 248 Gulnoza Aslamovna Azimkulova Chaenomeles Japonica (Thunb.) Lindl. Ex Spach mevalaridan ajratib olingan polifenol va pektin komplekslarining ichak mikrobiotasi, oksidlovchi stress va immun javobga ta'sirini molekulyar-biologik usullar asosida tadqiq etish 251 Ergasheva Nigora G'ayratovna Contemporary Linguodidactic Trends in Teaching English in Higher Education 259 Khudoyarova Ziyoda Maratovna Yuqori sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning muammo va imkoniyatlari..... 264 Layloxon Xabibullayeva Tursunali qizi Raqamli sport pedagogikasi va bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish omillari 269 Matvapayev Azizbek Gaibnazar o'g'li Sun'iy intellektga qaramlik: raqamli addiksiya evolyutsiyasining yangi bosqichi 273 Mo'minxo'jayeva Zuhra Alimjon qizi Linguo-Cognitive Modeling of The Relationship Between Life and Death In Literary Texts: a Comparative Analysis (Based on 20 th -Century English and Karakalpak Works)..... 279 Najimova Perizad Arslanbay qizi Talabalar intellektual qobiliyatini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari 283 Shodiyeva Charos Ravshan qizi Ta'limiy o'yinlar vositasida ko'zi ojiz bolalar nutqidagi kamchiliklarni korreksiyalashga qaratilgan mashg'ulotlarining asosiy bosqichlari 286 Xaytova Farida Kuchkarovna Raqamli va an'anaviy o'qish: qiyosiy tahlil..... 292 Mashrapova Sevara Xabibovna Mustahkam oila qadriyatlari va ularning zamonaviy jamiyat rivojiga ta'siri..... 296 Soyibova Bonu O'tkir qizi Sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik mohiyati 301 Xoliqov Farxod Karomatillo o'g'li Boshlang'ich ta'limda raqamli texnologiyalar: sun'iy intellekt vositalaridan oqilona foydalanish metodikasi... 305 Aminov Shavkatjon Sobir o'g'li, Abdusattarova Muhlisaxon Foziljon qizi, Berdiyaroova Jasmena Sherzodjon qizi Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichidagi dzyudochilarda koordinatsion qobiliyatlarni shakllantirishning samarali vositalari 311 Jumanova Iroda Shokirjon qizi
-------------------------------------	---

Mediatsiya va o'qib tushunish kompEtensiyasi o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik.....	315
Karimova Dilyoraxon Raximjon qizi	
Xorijiy tillarda yozma ish turlarini o'rganishning o'ziga xos jihatlari	319
Omonova Sarvinoz	
Can Duolingo Reduce Speaking Anxiety: A Literature-Based Analysis	322
Qodirqulova Ra'no	
Kommunikativ yondashuv asosida o'quvchilarning chet tilida muloqot qilish ko'nikmalarini takomillashtirish	326
Sa'dullayeva Shahzoda Nuriddin qizi	
Zamonaviy psixologning kasbiy kompetensiyasi: krizisli vaziyatlarda ishlash texnologiyalari.....	330
Shirinov Otabek Tuvalovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari, imkoniyatlari va yo'nalishlari	333
Uralova Nurxon Maxadovna	
Иммерсивные технологии в обучении русскому языку как иностранному: современные подходы и перспективы	337
Абдусаламова Адиба Каримджановна	
Инновационная методика интенсивного обучения студентов филологического направления русскому языку в сопоставлении с узбекским языком	340
Касимов А. Б.	
Basketbolchilarning jamoaviy texnik harakatlarini takomillashtirish.....	344
Mirzayev Xusniddin Abdusattor o'g'li	
Boshlang'ich sinflarda zamonaviy o'qitish usullari.....	348
Alimjanova Matlyuba Yunusovna	
Socio-Psychological Mechanisms of Child Protection From Violence: International Experience and the Practice of Uzbekistan.....	351
Ganiev Maksudjon Najim ugli	
Malaka oshirish jarayonida maktab o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	357
Gafforova Sarvinoz Asrorovna	
Chap qo'li yetakchi o'quvchilarni o'qitishda neyropedagogik yondashuvning pedagogik mohiyati va asosiy tushunchalari	361
Rashidov Abduaziz Abduvali o'g'li	
XIX asr oxiri – XX asr boshlarida jadidchilik harakatining Qashqadaryoga kirib kelishi va uning ta'lim tizimiga oid tarixiy-pedagogik ildizlari	369
Sulaymonova Nilufar O'tkir qizi	
Снижение коммуникативной тревожности студентов-филологов средствами театральных упражнений в обучении немецкому языку	372
Галиуллов Марат Анварович	
Педагогические условия совершенствования дидактических моделей обучения студентов в цифровой образовательной среде	376
Рахматова Нигина Исломовна	
O'smirlarda internet tobeligi namoyon bo'lishining shaxs xususiyatlariga ta'siri.....	380
Djuxonova Noxida Xayotjonovna	
Tarix darslarida "Educaplay" interaktiv o'yinlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari.....	384
Eshankulova Ma'mura Davlatovna	
Yangi O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslarning ijtimoiy faolligini ta'minlash: falsafiy tahlil va milliy dastur istiqbollari	388
Jurayeva Mushtariy Muxaydinovna	
"Neyropsycore / Bo'g'irsoq" kompyuterlashtirilgan dasturi asosida 6-9 yoshli bolalarda eshituv-so'z-mantiqiy xotirani rivojlantirish samaradorligi.....	392
Mirzajonova Eleonora Topvoldiyevna	
Texnika oliy ta'limida o'qitishning metodologiyasi: zamonaviy yondashuvlar va samarali pedagogik texnologiyalar	395
Numonjonov Shoxzodbek Dilshodjon o'g'li	
Raqamli ta'limda fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish modeli	401
Sh. A. Saidova, J. J. Kamolov	

Tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining yozuv kompetensiyasini shakllantirishdagi o'rni.....	410
<i>Jo'rayeva Zuhra Kamoliddin qizi</i>	
Integrativ o'qitish samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari mazmuni.....	414
<i>Kamola U. Mirzayeva</i>	
Oliy ta'lim tizimida dasturiy-konseptual modellashtirishning epistemologik va metodologik asoslari	419
<i>Muydinjonov Ziyodjon Rafiqjon o'g'li</i>	
Imom G'azzoliyning farzand tarbiyasiga oid qarashlarini zamonaviy pedagogikaga joriy etish shart-sharoitlari.....	423
<i>Nabiyeva Aziza Komil qizi</i>	
Parsial o'quv dasturlarining pedagogik mazmuni, tuzilishi va boshlang'ich ta'lim metodikasidagi nazariy asoslari	429
<i>Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi</i>	
FabLab va MakerSpace texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida texnik ijodkorlikni shakllantirish metodikasi	434
<i>Xudaykulova Saida Zakirovna</i>	
The Role of Qualified Teachers in Students' Career Choices.....	441
<i>Karimov Dostonjon Karimovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida zoologiya fanini mediatexnologiyalardan foydalanib o'qitish shart-sharoitlari	446
<i>Kalandarova Dilnoza Samandarovna</i>	
Koxlear implantatsiyadan keyingi bolalarni oila muhitida eshituv-bilish rehabilitatsiyalash strategiyalari va ularning samaradorligi	451
<i>Amatjanova Moxinur</i>	
Fanlararo yondashuv asosida ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni tarbiyalash metodikasi	455
<i>Anorboyev Bekmurod Dilmurod o'g'li</i>	
Koxlear implantli bolalarni inklyuziv ta'limga moslashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	459
<i>Atamirzayeva Zebunniso Baxtiyor qizi</i>	
Globallashuv va raqamli jamiyat sharoitida umummadaniy kompetentlik tushunchasining transformatsiyasi	464
<i>Baydjanova Dinora Karimovna</i>	
Akmeologik yondashuv asosida pedagoglarning kasbiy intellektual salohiyatini rivojlantirish	469
<i>Boltayeva Qambar Abdullayevna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning konseptual asoslari	474
<i>Egamberdiyev Oyatillox Alisher o'g'li</i>	
Global ta'lim makonida raqamli kompetentlikni rivojlantirish: zamonaviy muammolar va innovatsion yechimlar	478
<i>Fazilova Zumrad Axmadovna</i>	
Immunitet tizimining yaxshi rivojlanishida jismoniy mashqlarning o'rni va ahamiyati	481
<i>Jurayev Bobomurod Ramazonali o'g'li</i>	
Project-Based Learning in Professional Education	485
<i>Mukhtarova Nozima Kuchkarovna</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarida axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	488
<i>Muxammadiyev Baxtiyor Jurayevich</i>	
Texnika oliy ta'limida o'qitishning metodologiyasi: zamonaviy yondashuvlar va samarali pedagogik texnologiyalar	493
<i>Numonjonov Shoxzodbek Dilshodjon o'g'li</i>	
Boshqa sohalardagilarga ingliz tilini o'rgatishda innovatsion texnologiyalar	499
<i>Sardorova Mashxura Maxsudbekovna</i>	
Loyihaviy ta'lim texnologiyasining o'quvchilar mustaqil o'quv-izlanish faoliyatini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari	502
<i>Suyunova Marjona Xudoyshukur qizi</i>	
Individual Diagnosis of Genre and Spelling Errors in Mother Tongue Lessons Through AI Programs.....	506
<i>Tukhtayeva Muqaddas Olimovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy va konseptual asoslari	510
<i>Xolmatov Oybek Orifovich</i>	
The Role of a Rubric in Assessing the English Skills of Learners with Visual Impairments	514
<i>Sharipova Yoqut Qudratillayevna</i>	

Сущность, структура и содержание конфликтологической компетентности как компонента профессиональной культуры будущего педагога	518
Мирзабдуллаева Дилхумор Эркиновна	
Мнемотехника как средство формирования устной речи детей дошкольного возраста на занятиях английского языка	523
Исроилова Шохсанам Учкунжон кызы, Мирзатова Гульшода Худойбердиевна	
Социально-экономические факторы, влияющие на состояние психологического здоровья личности	529
Собиров Абдулазиз Абдурузиқович	
Mahtabgacha ta'lim jarayonida kriptologik yondashuv vositasida ijodiy intellektni shakllantirish texnologiyasi	533
Munisa Topilova Miravzalovna	
Проектирование интеллектуальных систем управления и разработка их программного обеспечения	536
Холматов Камолиддин Икромиддинович	
Metacognitive Approaches in Error Correction: Methods and Pedagogical Technologies for Developing Metacognitive Competence in Future German Language Teachers	539
Khasanova Ozodakhon Kurvonali kizi	
Informatikaning nazariy asoslari fanining mazmuni va unga qo'yilgan me'yoriy-huquqiy talablar	544
Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Yuldasheva Gulsanam Odiljon qizi	
Передовые методы обучения студентов на занятиях по русскому языку в неязыковых вузах	547
Джалалова Сайёра Мирхайдаровна	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga miqdorlarni o'rgatishda axborot texnologiyalaridan foydalanish	552
Rashidova Marjona Sadridin qizi	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining tarix fanidagi didaktik imkoniyatlari va ulardan foydalanish metodikasi ...	557
Samarov Faxriddin Uralovich	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	562
Axmedov Muxomud-Umar Baxridinovich	
Ijtimoiy intellekt rivojlanishining psixologik determinantlari samaradorligini baholash va amaliy tavsiyalar ...	567
Esanboyev Qahramon O'ktamovich	
Informatika o'qitishda xalqaro tajribalarni qo'llash	571
Madraximov Shuxratjon Shukurovich, Madraximova Maxfuza Axmedovna	
Raqamli transformatsiya sharoitida maktab rahbarlarining qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantirish	575
Musurmanova Shodiya Xolmurotovna	
Ta'lim-tarbiya jarayonini lingvo-didaktik modellashtirishning pedagogik shartlari	579
Ollaberganova Sanobar Xamidovna	
Talabalar prokrastinatsiyasining ijtimoiy-psixologik konseptualizatsiyasi: tarixiy-nazariy tahlil	583
Raimdjanova Gulasal Baxtiyor qizi	
Ijtimoiy kompetensiya - maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga muvaffaqiyatli adaptatsiya qilishning pedagogik sharti	590
Tanrbergenova Dildora Mubora qizi	
Ichki ishlar organlari xodimlarida stressni boshqarish va psixologik barqarorlikni rivojlantirish	595
Turdialiyev Nurmatjon Olimjon o'g'li	
Zamonaviy yoshlar ruhiyati: akademik stress, o'quv motivatsiyasi va talabalarning muvaffaqiyat strategiyalari	598
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Oliy ta'limda talabalar ijodiy salohiyatini shakllantirishda pedagogik innovatsiyalarning o'rni va imkoniyatlari	604
Yuldashev Abdurauf Ro'zmatjonovich	

TALABALAR PROKRASTINATSIYASINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK KONSEPTUALIZATSIYASI: TARIXIY-NAZARIY TAHLIL

Raimdjanova Gulasal Baxtiyor qizi
 O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti
 2-bosqich tayanch doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada prokrastinatsiya fenomenining tarixiy ildizlari, etimologik kelib chiqishi hamda zamonaviy ilmiy talqinlari tizimli ravishda tahlil qilingan. Tadqiqotning maqsadi prokrastinatsiyani ijtimoiy-psixologik amaliyot sifatida konseptualashtirish hamda uning talabalar populyatsiyasida namoyon bo'lish mexanizmlarini o'rganish uchun nazariy-metodologik asoslarni ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasini qiyosiy-tarixiy, etimologik, konseptual va kontent-tahlil metodlari tashkil etadi. Manbaviy baza sifatida prokrastinatsiya muammosiga bag'ishlangan xorijiy va postsovet psixologiya maktablarining fundamental ilmiy ishlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, prokrastinatsiya shaxs tomonidan ijtimoiy muhitda o'zlashtiriladigan va muntazam takrorlanuvchi xulq-atvor strategiyasi bo'lib, u ijtimoiy taqqoslash, ijtimoiy-buyurilgan perfekcionizm hamda o'zini o'zi nazorat qilish mexanizmlarining o'zaro ta'siri natijasida shakllanishi asoslab berildi.

Kalit so'zlar: prokrastinatsiya, akademik prokrastinatsiya, ijtimoiy-psixologik amaliyot, konseptualashtirish, perfekcionizm, ijtimoiy taqqoslash, o'zini o'zi nazorat qilish, Dvornik konsepsiyasi.

Abstract: This article provides a systematic analysis of the historical roots, etymological origins, and contemporary scientific interpretations of the phenomenon of procrastination. The aim of the study is to conceptualize procrastination as a socio-psychological practice and to develop a theoretical and methodological framework for investigating its manifestations among university students.

The research methodology is based on comparative-historical, etymological, conceptual, and content-analysis methods. The source base includes fundamental studies on procrastination conducted within foreign and post-Soviet psychological traditions. The findings suggest that procrastination is a socially acquired and repeatedly reproduced behavioral strategy that emerges through the interaction of social comparison, socially prescribed perfectionism, and self-regulation mechanisms.

Key words: procrastination, academic procrastination, socio-psychological practice, conceptualization, perfectionism, social comparison, self-regulation, Dvornik concept.

Аннотация: В данной статье системно анализируются исторические корни, этимологическое происхождение и современные научные интерпретации феномена прокрастинации. Цель исследования заключается в концептуализации прокрастинации как социально-психологической практики и разработке теоретико-методологических основ её изучения в студенческой популяции.

Методологическую основу исследования составили сравнительно-исторический, этимологический, концептуальный и контент-аналитический методы. В качестве источниковой базы были использованы фундаментальные научные труды зарубежной и постсоветской психологической науки, посвященные проблеме прокрастинации. По результатам исследования обосновано, что прокрастинация представляет собой усвоенную в социальном контексте и регулярно воспроизводимую поведенческую стратегию, формирующуюся под воздействием механизмов социального сравнения, социально предписанного перфекционизма и самоконтроля.

Ключевые слова: прокрастинация, академическая прокрастинация, социально-психологическая практика, концептуализация, перфекционизм, социальное сравнение, самоконтроль, концепция Дворника.

KIRISH

Zamonaviy oliy ta'lim muhitida talabalar muhim o'quv vazifalarini ongli ravishda keyingi muddatga qoldirish odati - prokrastinatsiya hodisasi bilan yuzma-yuz kelmoqda. P. Steelning meta-tahlil natijalariga ko'ra, talabalar populyatsiyasining 46-95 foizi prokrastinatsiyani o'zlarining akademik faoliyatiga jiddiy xalaqit beradigan omil sifatida tan oladi [4, 75-b.; 3]. Ushbu yuqori tarqalganlik darajasi va akademik muvaffaqiyatga, psixologik farovon-

likka hamda sog'liq holatiga ko'rsatadigan salbiy ta'siri prokrastinatsiya muammosini ilmiy psixologiyaning eng dolzarb tadqiqot mavzularidan biriga aylantirgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mavzuning ilmiy o'rganilganlik darajasini tahlil qilish bir necha xronologik bosqichlarni ajratish imkonini beradi. Prokrastinatsiyaning ilmiy konseptualizatsiyasi P. Ringenbaxning 1971-yilda nashr etilgan "Procrastination Through the Ages" monografiyasi bilan boshlangan bo'lib, ushbu asar fenomenini psixologik tadqiqotlar doirasiga olib kirgan^[3].

A. Ellis va W.J. Knaus prokrastinatsiyaning klinik tadqiqotlari natijalarini chop etgan bo'lsa, J. Burka va L. Yuen konsultativ amaliyotga tayangan holda prokrastinatsiya bilan kurashish usullariga bag'ishlangan ilmiy-amaliy asar nashr etdilar^[5].

XX asrning 90-yillarida mazkur muammoga bo'lgan ilmiy qiziqishning yangi bosqichi kuzatildi. L. Mann, P. Steel va J.R. Ferrari prokrastinatsiyani o'zlarining markaziy tadqiqot mavzusiga aylantirdilar^[4; 6; 7].

Postsovet hududidagi tadqiqotlar XX asrning 90-yillari o'rtalaridan boshlangan bo'lib, ular V.V. Barabanshchikova^[8], Ya.I. Varvaricheva^[9], N.N. Karlovskaya, V.S. Kovylin^[10], N.A. Rudnova^[11], M.S. Dvornik^[12], A.A. Chevrenidi^[13] kabi olimlarning ishlarida tizimli ravishda rivojlantirilgan.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, muammoga oid ishlarning 80 foizdan ortig'i 2000-yildan keyin nashr etilgan^[8]. Mahalliy tadqiqotlarda prokrastinatsiya odatda dangasalik, shaxsning irodaviy tashkillanganligi, o'zini o'zi tashkil etish qobiliyati va motivatsiya tushunchalari bilan bog'liqlik kontekstida tahlil qilinadi.

O'zbekiston psixologiya fanida shaxsning iroda va motivatsion mexanizmlari E.G'. G'oziev va V.M. Kari-mova ishlarida ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan ishlab chiqilgan^[1; 2]. Biroq prokrastinatsiya hodisasi aynan ijtimoiy-psixologik amaliyot sifatida hamda o'zbek talabalari populyatsiyasi kontekstida hozirgacha alohida sistemali tadqiqot mavzusiga aylantirilmagan. Bu esa o'zbek psixologiya fanining yetarlicha o'rganilmagan, biroq tobora dolzarblashib borayotgan tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Tahlil natijasida bir qator tadqiqot bo'shliqlari aniqlandi.

Birinchidan, prokrastinatsiyaning yetarli darajada konseptuallashtirilmaganligi V.V. Barabanshchikova tomonidan butun sohaning markaziy muammosi sifatida belgilangan. Hozirgi ilmiy adabiyotlarda o'n beshdan ortiq turli ta'riflar mavjud bo'lib, ular bir-biriga mos kelmaydigan paradigmaviy asoslarga ega^[8; 10].

Ikkinchidan, prokrastinatsiyaning aynan ijtimoiy-psixologik talqini - M.S. Dvornik tomonidan taklif qilingan amaliyot konsepsiyasi doirasida^[12] - alohida empirik tekshiruvni talab etadi.

Uchinchidan, o'zbek ijtimoiy-madaniy kontekstidagi talaba yoshlar uchun prokrastinatsiyaning o'ziga xos xususiyatlari va prediktorlari hozirgacha aniqlanmagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning maqsadi prokrastinatsiya fenomenining tarixiy-etimologik ildizlarini va zamonaviy ilmiy ta'riflarini tahlil qilish hamda uni ijtimoiy-psixologik amaliyot sifatida konseptuallashtirishga yo'naltirilgan nazariy ramkani asoslashdan iborat.

Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat:

- (1) prokrastinatsiyaning antik davrdan zamonaviy psixologiyagacha bo'lgan tarixiy evolyutsiyasini tahlil qilish;
- (2) atamaning etimologik kelib chiqishini va konseptual mazmuniy o'zgarishlarini ochib berish;
- (3) zamonaviy ilmiy adabiyotdagi ta'riflarni paradigmaviy mansubligiga ko'ra tasniflash;
- (4) prokrastinatsiya tadqiqotlari sohasining hozirgi rivojlanish darajasini tavsiflovchi markaziy muammolarni aniqlash;
- (5) ijtimoiy-psixologik amaliyot konsepsiyasini mazkur dissertatsiya uchun yetakchi nazariy ramka sifatida asoslash.

Tadqiqotning markaziy gipotezasi quyidagicha shakllantiriladi: prokrastinatsiya shaxsning alohida psixik xususiyati emas, balki ijtimoiy kontekstda o'zlashtiriladigan va muntazam takrorlanuvchi xulq-atvor amaliyoti bo'lib, uning shakllanishida ijtimoiy taqqoslash, ijtimoiy-buyurilgan perfeksionizm va o'zini o'zi nazorat qilish mexanizmlari o'zaro mushtarak tarzda ishtirok etadi.

Tadqiqot dizayni nazariy-konseptual xarakterga ega bo'lib, uning empirik bosqichi mazkur maqola doirasidan tashqarida qoladi va dissertatsiyaning keyingi bosqichlarida amalga oshiriladi. Ushbu nazariy bosqichning asosiy vazifasi keyingi empirik tekshiruvlar uchun mustahkam konseptual poydevor yaratishdan iborat.

Manbalar bazasini tanlashda quyidagi mezonlar qo'llanildi:

- (1) prokrastinatsiya muammosiga bevosita bag'ishlanganlik;
- (2) ilmiy maktab vakilligi yoki tadqiqotchining tan olingan ilmiy nufuzi;
- (3) tarixiy davriylik - fenomenning antik davr manbalaridan tortib, so'nggi o'n yil ichidagi zamonaviy tadqiqotlargacha bo'lgan davrni qamrab olishi;
- (4) til xilma-xilligi - ingliz, rus va o'zbek tillaridagi manbalarning muvozanatli ishtiroki.

Tahlil uchun jami 16 ta birlamchi manba tanlab olindi. Ulardan 5 tasi ingliz tilida, 9 tasi rus tilida va 2 tasi o'zbek tilida nashr etilgan.

Tadqiqotda quyidagi metodlar majmuasi qo'llanildi. Qiyosiy-tarixiy tahlil prokrastinatsiya hodisasi-ning Gesiod davridan tortib zamonaviy konsepsiyalargacha bo'lgan evolyutsiyasini kuzatish imkonini berdi. Etimologik tahlil "procrastinare" va "procrastinatus" lotin ildizlarining ma'no doirasi hamda konseptual mazmunidagi o'zgarishlarni aniqlashga yo'naltirildi.

Konseptual tahlil prokrastinatsiyaning o'n beshdan ortiq ta'riflarini paradigmaviy mansubligiga ko'ra tasniflashga xizmat qildi. Tematik kontent-tahlil mazkur tushunchaning ijtimoiy-psixologik talqinlarini ajratish maqsadida amalga oshirildi. Hermenevtik tahlil esa M.S. Dvornik tomonidan taklif qilingan ijtimoiy-psixologik amaliyot konsepsiyasining nazariy chuqurligini hamda uning P. Bourdieu amaliyotlar nazariyasi va L. Festingerning ijtimoiy taqqoslash nazariyasi bilan aloqalarini ochib berishga yo'naltirildi.

Tadqiqotning konseptual maqsadlari quyidagi asosiy tushunchalar atrofida tashkil etildi: prokrastinatsiyaning xulqiy yadrosi, akademik prokrastinatsiya, etiko-falsafiy yondashuv, koping-strategiya konsepsiyasi, ijtimoiy-psixologik amaliyot (Dvornik), regulyator potensial yetishmovchiligi va xulqiy pattern. Mazkur tushunchalar tadqiqotning keyingi empirik bosqichida qo'llaniladigan psixodiagnostik instrumentlarning konseptual asosini tashkil etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Prokrastinatsiya hodisasining tarixiy ildizlari

Tarixiy tahlil shuni ko'rsatadiki, muhim ishlarni ongli ravishda kechiktirish odati insoniyat madaniyatida kamida 2800 yillik tarixga ega transmadaniy hodisadir. Eng qadimgi yozma eslatma yunon shoiri Gesiodning miloddan avvalgi 800-yilga oid "Mehnatlar va kunlar" asarida uchraydi: muallif faqat tirishqoqlik muvaffaqiyatni ta'minlashini va ishlarni qoldirish kambag'allikka olib kelishini ta'kidlagan ^[3].

Miloddan avvalgi I asrda Afinada Fukidid prokrastinatsiyaning insonning eng salbiy xususiyatlaridan biri sifatida belgilab, uni faqat urush boshlanishini kechiktirish kontekstida foydali deb hisoblagan ^[14].

Rim hatibi Mark Tulliy Tsitseron (miloddan avvalgi 40-yil) prokrastinatsiyaning kechirib bo'lmaydigan, hatto oliy hokimiyat vakillariga ham xos bo'lgan xususiyat deb baholagan ^[15].

Diniy matnlarda esa prokrastinatsiya, xususan, tavbaning qoldirilishi shaklida, gunoh sifatida qoralangan.

Atamaning lotin ildizlari "procrastinare" (oldinga, ertaga ko'chirish) va "procrastinatus" (pro - oldinga, crastinus - ertaga) fe'llaridan kelib chiqadi. Ingliz tilida atama 1548-yilgi Oksford lug'atida birinchi marta qayd etilgan bo'lib, dastlab cherkov muhitida tavba jarayonini qoldirish ma'nosida qo'llanilgan. Industrlashish davrida atama tijoriy mazmun qabul qilib, prokrastinatsiya "vaqt o'g'risi" metaforasi bilan tasvirlana boshlandi. Tarixiy tahlil shuni ko'rsatadiki, prokrastinatsiya atamasining mazmuniy yuklamasi to'rt asosiy bosqichni bosib o'tgan:

- cherkov ma'nosi (1548-yil - gunoh sifatida);
- industrial ma'no (XIX asr - iqtisodiy buzilish sifatida); klinik ma'no (XX asr - koping-strategiya yoki patologiya sifatida);
- zamonaviy ijtimoiy-psixologik ma'no (XXI asr - o'zini-o'zi nazorat qilish nuqsoni va ijtimoiy-psixologik amaliyot sifatida).

Prokrastinatsiyaning ilmiy o'rganilishining shakllanishi

Hozirgi ma'nodagi prokrastinatsiyaning ilmiy konseptualizatsiyasi XX asrning 40-yillarida - P. Ringenbaxning "Inson hayotidagi prokrastinatsiya" kitobi nashr etilishi bilan boshlangan. Shu davrda A. Ellis va W.J. Knaus prokrastinatsiyaning klinik tadqiqotlari natijalarini chop etdilar; biroz keyinroq J. Burka va L. Yuen konsultativ amaliyotga tayanib, fenomen bilan kurashish usullariga bag'ishlangan ilmiy-amaliy asar nashr etdilar ^[5]. Ringenbax ishidan keyin akademik prokrastinatsiya alohida tadqiqot yo'nalishi sifatida shakllandi: o'quv jarayonining o'ziga xos xususiyatlari - aniq belgilangan muddatlar, vazifalarning o'lchanishi imkoniyati - fenomenning kuzatilishi va miqdoriy o'lchanishini osonlashtirdi.

XX asrning 90-yillari prokrastinatsiyaga ilmiy qiziqishning yangi cho'qqisini belgilab berdi: muammoning tarixiga bag'ishlangan maxsus monografiyalar nashr etildi, tushunchaning nazariy tahlili o'tkazildi, diagnostik metodikalar ishlab chiqildi.

L. Mann Avstraliya talabalari tanlamasida prokrastinatsiya, umidsizlik va o'z-o'zini hurmat o'rtasidagi bog'liqliklarni empirik tarzda o'rganib chiqdi [7].

P. Steel keyinchalik prokrastinatsiyaning meta-tahlilini amalga oshirib, uning natijalarini birlashtiruvchi Temporal Motivation Theory (Vaqtinchalik motivatsiya nazariyasi)ni taklif qildi [4].

J.R. Ferrari prokrastinatsiyaning klinik va madaniyatlararo jihatlarini tadqiq qildi [6].

Postsovet hududidagi tadqiqotlar

Postsovet hududidagi prokrastinatsiya tadqiqotlari XX asrning 90-yillari o'rtalaridan boshlangan bo'lib, hozirgacha jadal sur'atda rivojlanmoqda. V.V. Barabanshchikova ish faoliyatidagi prokrastinatsiyaning tarmoq-spesifik xususiyatlarini o'rgangan [8].

Ya.I. Varvaricheva prokrastinatsiya sabablarini izlashning uchta asosiy yo'nalishini ajratib ko'rsatdi [9].

N.N. Karlovskaya prokrastinatsiyani pedagogik psixologiya doirasida regulyator potensial yetishmovchiligi sifatida talqin qildi. V.S. Kovylin 2013-yilda eng katta tahliliy ishlardan birini chop etib, prokrastinatsiyaning ta'riflar katalogini umumlashtirdi [10].

N.A. Rudnova prokrastinatsiyani o'zini-o'zi nazorat qilish konsepsiyasi kontekstida tahlil qildi [11].

M.S. Dvornik prokrastinatsiyaga ijtimoiy-psixologik amaliyot sifatida qarashni taklif etdi [12].

A.A. Chevrenidi prokrastinatsiya tadqiqi sohasining hozirgi holatini umumlashtiruvchi sharh maqolasini nashr etdi [13].

Rus psixologik tadqiqotlarida prokrastinatsiya odatda dangasalik, shaxs irodaviy tashkillanishi, o'z-o'zini tashkil qilish qobiliyati va motivatsiya tushunchalari bilan bog'liqlik kontekstida tahlil qilinadi. Mazkur sohaning dolzarbligi tobora oshib bormoqda: A.A. Chevrenidining ma'lumotlariga ko'ra, muammoga oid ishlarning 80 foizdan ortig'i 2000-yildan keyin nashr etilgan [13].

V.V. Barabanshchikovanning besh markaziy muammosi

V.V. Barabanshchikova prokrastinatsiya tadqiqi sohasining besh markaziy muammosini ajratib ko'rsatadi [8].

Birinchi - konseptualizatsiya yetishmovchiligi: hozirgi adabiyotda yagona, umumqabul qilingan nazariy ramka mavjud emas, o'n beshdan ortiq farqli ta'rif bir-biriga mos kelmaydi.

Ikkinchi - operatsionalizatsiya yetishmovchiligi: turli psixodiagnostik metodikalar bir-birini takrorlamaydigan ko'rsatkichlarni o'Ichaydi, bu esa empirik natijalarni qiyoslashni qiyinlashtiradi.

Uchinchi - tipologiyaning ishlab chiqilmaganligi: prokrastinatsiyaning turlari va shakllarini farqlash bo'yicha metodologik va terminologik ziddiyatlar mavjud.

To'rtinchi - akademik ta'lim sohasi bilan bog'liq bo'lmagan sohalaridagi prokrastinatsiyaning kam o'rgani-lishi: ish faoliyati, oilaviy munosabatlar, salomatlik sohalarida fenomen yetarli darajada tadqiq qilinmagan.

Beshinchi - prokrastinatsiya oqibatlarining shaxs va jamiyat uchun bahosining bahsilligi: ilmiy ishlarda hodisaning ham destruktiv, ham konstruktiv ko'rinishlari parallel ravishda tavsiflanadi.

Mazkur besh muammo ramkasi prokrastinatsiya tadqiqi sohasining hozirgi rivojlanish bosqichini xarakterlovchi muhim metodologik ko'rsatkichdir. T. Kuhn paradigma yetilishi nazariyasi nuqtai nazaridan, mazkur soha hozircha "normal fan" darajasiga yetmagan va paradigmativiy munozaralar bosqichida turibdi. Mazkur tadqiqot Barabanshchikova ajratgan birinchi (konseptualizatsiya) va uchinchi (tipologiya) muammolarni qisman hal qilishga yo'naltirilgan: o'zbek talabalar tanlamasida prokrastinatsiyaning ijtimoiy-psixologik prediktorlarini aniqlash orqali fenomenning ijtimoiy-psixologik konseptualizatsiyasiga hissa qo'shiladi.

Prokrastinatsiyaning ta'riflar katalogi va paradigmativiy tasnif

Kontent-tahlil natijasida prokrastinatsiya ta'riflari o'zlarining paradigmativiy mansubligi bo'yicha quyidagi guruhlarga tasniflandi.

Birinchi guruh - etiko-falsafiy ta'riflar: dastlab prokrastinatsiya dangasalik tushunchasining sinonimi sifatida ko'rib chiqilgan va iroda kuchini talab qiladigan biror narsani qilish istagi yo'qligi bilan tavsiflangan psixik holat deb tushunilgan.

Ikkinchi guruh - irratsional kechikish konsepsiyalari: C.H. Lay shaxs uchun noo'rin oqibatlar bo'lsa-da, rejalashtirilgan ishlarning ixtiyoriy va irratsional kechiktirilishiga e'tibor qaratdi.

Uchinchi guruh - kayfiyat-regulyatsion ta'riflar: P. Steel va F. Sirois prokrastinatsiyani yoqimsiz emotsional kechinmalardan qochish strategiyasi va qisqa muddatli kayfiyat regulyatsiyasi vositasi sifatida talqin qildilar ^[4; 16].

To'rtinchi guruh - sensatsiya-izlash konsepsiyalari: J.R. Ferrari prokrastinatsiyani vazifani juda qisqa muddatda bajarish jarayonida paydo bo'ladigan o'tkir tuyg'ularga intilish deb hisobladi ^[6].

Beshinchi guruh - xulqiy-funksional ta'riflar: prokrastinatsiya muhim ishlarni "keyinga" qoldirish tendensiyasi, doimiy moyilliyat, ongli kechiktirish xulqiy patterni sifatida talqin qilinadi.

Oldinchi guruh - strukturali ta'riflar: prokrastinatsiya xulqiy, emotsional va kognitiv komponentlarni o'z ichiga olgan, shaxs motivatsion sohasi bilan chambarchas bog'liq kompleks, psixologik jihatdan bir xil bo'lmagan fenomen sifatida ko'rib chiqiladi.

Yettinchi guruh - samoregulyator ta'riflar: N.N. Karlovskaya prokrastinatsiyani shaxs regulyator potentsialining shakllanmaganligi sifatida talqin qiladi.

Sakkizinchi guruh - ijtimoiy-psixologik ta'riflar: M.S. Dvornik prokrastinatsiyani ijtimoiy-psixologik amaliyot sifatida konseptuallashtiradi ^[12].

Mazkur tasnif prokrastinatsiya ta'riflari xilma-xilligi xaos emas, balki paradigmaviy plyuralizmni aks ettirishini ko'rsatadi: har bir ta'rif o'z nazariy paradigmasi ichida konseptual jihatdan tushunarli va asosli. L. Wittgensteinning oilaviy o'xshashlik tushunchasi terminologiyasida prokrastinatsiya - bir-biri bilan oilaviy o'xshashlikka ega xulqlarning oilasidir.

Prokrastinatsiya sabablarining uch yo'nalishi va Dvornik konsepsiyasi

Ya.I. Varvaricheva prokrastinatsiya sabablarini izlash bo'yicha uchta asosiy yo'nalishni ajratib ko'rsatadi ^[9].

Birinchi yo'nalish - vaziyatli omillarni tahlil qilish - oqibatlarning kechiktirilganligi, vazifalar xususiyatlari (majburiy qo'yilgan, zerikarli, kundalik, yoqimsiz), baholash tahdidini o'rganishni qamrab oladi.

Ikkinchi yo'nalish – individual farqlarning rolini aniqlash – xavotir, muvaffaqiyatsizlik qo'rquvi, baholanish qo'rquvi, muvaffaqiyat qo'rquvi, mustaqillikni va vaziyat ustidan nazoratni yo'qotish qo'rquvi kabi shaxs xususiyatlarini tadqiq qiladi.

Uchinchi yo'nalish - demografik ko'rsatkichlarni o'rganish - jins, yosh va millat ta'sirini tahlil qiladi. Mazkur uchlik biopsixososial model bilan parallel ishlaydi va prokrastinatsiyaning to'liq tahlilini ta'minlash uchun barcha uch yo'nalishni qamrab olishni taqozo etadi.

M.S. Dvornik prokrastinatsiyaning yangi ijtimoiy-psixologik talqinini taklif qiladi va u mazkur tadqiqot uchun yetakchi nazariy ramka sifatida ajralib turadi ^[12]. Dvornikning konsepsiyasiga ko'ra, prokrastinatsiya shaxsning izolyatsiyalangan psixik xususiyati emas, balki ijtimoiy-psixologik amaliyot - ya'ni harakatlarning ongliligi, muayyan takrorlanishi va ketma-ketligi, to'plangan tajribaga bog'liqligi hamda o'zgarishlarga moyilligi bilan tavsiflanadigan ijtimoiy-madaniy konstrukt. Bu yondashuv P. Bourdieuning praktikalar nazariyasi va H. Garfinkelning konversatsion-analitik metodologiyasi bilan organik aloqaga ega.

Dvornik konsepsiyasining muhim qo'shimchasi shundaki, prokrastinatsiya shaxs tomonidan vazifalarni bajarishga oid subyektiv ma'no, munosabat va emotsional bo'yoq o'zlashtirilishi natijasida turlicha namoyon bo'ladi ^[12]. Bu yondashuv prokrastinatsiyani individual nuqson sifatida emas, balki ijtimoiy-madaniy va shaxsiy-mazmuniy o'zaro ta'sir mahsuli sifatida tahlil qilishga yo'l ochadi.

Mualliflar o'rtasidagi konseptual farqlarga qaramay, prokrastinatsiyaning xulqiy yadrosi tavsifida ular o'zaro mos keladi. Inson rejalashtirilgan ishlarning ahamiyatini anglaydi, ularni qoldirganda salbiy oqibatlarga uchrashini tushunadi, lekin ishlarga oxirgi daqiqada kirishadi. Muhim vazifalarni hal qilishga sarflanishi mumkin bo'lgan vaqt boshqa, ahamiyatsiz yoki ma'nosiz ishlarga sarflanadi. Mazkur xulqiy yadro barcha ta'riflar tomonidan tan olinadi va aynan u prokrastinatsiya hodisasining empirik aniqlanishi uchun operatsional asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari prokrastinatsiyaning ilmiy konseptualizatsiyasidagi muhim tendensiyalarni aniqlash imkonini beradi.

Birinchiidan, fenomenning 2800 yillik tarixi uni transmadaniy va transtarixiy hodisa sifatida xarakterlaydi. Bu xulosa P. Ringenbaxning meta-tarixiy tadqiqotlariga to'la mos keladi ^[3] va prokrastinatsiyani shaxsning konstitsion (psixologik strukturasiga xos) va kontingent (jamiyat sharoitiga bog'liq) komponentlarining o'zaro birikuvini sifatida talqin qilishga olib keladi.

Ikkinchidan, atamaning konseptual evolyutsiyasi - cherkov gunoh tushunchasidan to zamonaviy ijtimoiy-psixologik amaliyot konsepsiyasigacha - psixologiyaning umumiy paradigmaviy o'zgarishlari bilan to'g'ri-dan-to'g'ri parallellik ko'rsatadi: gunoh → buzilish → patologiya → tizimli nuqson → ijtimoiy-madaniy amaliyot. Bu moslik prokrastinatsiya tadqiqotining psixologiya fani ichidagi nazariy oqimlar bilan organik bog'lanishini ko'rsatadi.

Uchinchidan, mazkur tadqiqot natijalari M.S. Dvornikning ijtimoiy-psixologik amaliyot konsepsiyasini empirik tekshirishga loyiq nazariy ramka sifatida tasdiqlaydi. F. Sirois va T. Pychylning qisqa muddatli kayfiyat regulatsiyasi gipotezasi [16] hamda Dvornik konsepsiyasi [12] bir-birini istisno etmaydi: birinchisi prokrastinatsiyaning mikro darajadagi (individual-emotsional) mexanizmini ochib bersa, ikkinchisi makro darajadagi (ijtimoiy-madaniy) shartlanganligini izohlaydi. Mazkur ikkita konsepsiyaning sintezi prokrastinatsiyaning ko'p qatlamli modelini qurish imkoniyatini taqdim etadi.

O'zbek ilmiy-madaniy kontekstga muvofiqlash nuqtai nazaridan tadqiqot natijalari quyidagi jihatlariga e'tiborni jalb qiladi. Birinchidan, o'zbek jamiyatida kollektiv-oilaviy qadriyatlar talaba uchun aniq belgilab qo'yilgan ijtimoiy kutishlar majmuasini shakllantiradi, bu esa Dvornik tushunchalarida ijtimoiy-psixologik amaliyotning mustahkam tashqi qo'llab-quvvatlovini ta'minlaydi. Ikkinchidan, Sharq madaniy an'alaridagi vaqt tushunchasi ("sabr-toqat", "ish ham vaqt - tabarruk") prokrastinatsiyaning G'arb ilmiy adabiyotida tavsiflanadigan klassik shaklidan ma'lum tafovutlarni keltirib chiqarishi mumkin. Uchinchidan, raqamli muhit va ijtimoiy tarmoqlarning kengayishi o'zbek talaba yoshlari uchun prokrastinatsiyaning yangi shakllarini - raqamli prokrastinatsiya, ijtimoiy taqqoslashga oid prokrastinatsiyani - keltirib chiqaradi, bu hodisalar hali ilmiy o'rganilmagan.

Tadqiqotning nazariy ahamiyati uchta asosiy yo'nalishda namoyon bo'ladi. Birinchidan, prokrastinatsiya fenomenining tarixiy-konseptual evolyutsiyasi yaxlit tarzda umumlashtirilib, ilmiy adabiyotdagi ta'riflar paradigmaviy mansubligi bo'yicha tizimli ravishda tasniflandi. Ikkinchidan, Dvornikning ijtimoiy-psixologik amaliyot konsepsiyasi mazkur tadqiqot uchun yetakchi nazariy ramka sifatida asoslandi va uning nazariy ittifoqchilari (Bourdieu, Garfinkel, Festinger, Hewitt-Flett) bilan organik aloqasi ko'rsatildi. Uchinchidan, o'zbek psixologiya fanida prokrastinatsiya muammosi alohida tadqiqot obyekti sifatida shakllantirildi va uning ijtimoiy-psixologik tahlili uchun konseptual zamin yaratildi.

Amaliy ahamiyat psixologik-pedagogik amaliyot, talabalar bilan ishlash va akademik konsultatsiya sohalarida namoyon bo'ladi. Agar prokrastinatsiya ijtimoiy-psixologik amaliyot sifatida tushunilsa, uning korreksiyasi ham individual psixoterapevtik aralashuv bilan birga ijtimoiy-madaniy darajadagi tadbirlarni - ta'lim muhitini, baholash tizimini, talabalar o'rtasidagi taqqoslash dinamikasini o'zgartirishni - taqozo etadi. Oliy ta'lim muassasalari pedagoglari uchun bu tadqiqot natijalari talabalarga vaqt menejmenti va akademik motivatsiya bo'yicha ish olib borishda foydalanish mumkin bo'lgan metodik tavsiyalar ishlab chiqishga asos bo'la oladi.

Tadqiqotning ma'lum cheklovlari ham e'tirof etiladi. Birinchidan, ushbu maqola nazariy-konseptual tabiatga ega bo'lib, ilgari surilgan markaziy gipotezaning empirik tekshiruvi keyingi tadqiqot bosqichida amalga oshiriladi. Ikkinchidan, manbalar bazasi asosan rus va ingliz tilidagi adabiyotlardan tashkil topgan; o'zbek tilidagi maxsus prokrastinatsiya tadqiqotlarining kamligi tahlilning bir tomonlama xarakterini muayyan darajada saqlab qolgan. Uchinchidan, tadqiqotda asosan Yevropa-Amerika va postsovet ilmiy an'analari doirasidagi konsepsiyalarga e'tibor qaratilgan; sharqona psixologik an'analardagi shunga o'xshash hodisalar ("sabr", "irodaviy kuch", "hilm" tushunchalari) keyingi tadqiqotlar mavzusi sifatida qoldirilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kelgusi tadqiqot yo'nalishlari sifatida quyidagilar belgilanadi.

Birinchidan, Dvornikning ijtimoiy-psixologik amaliyot konsepsiyasini o'zbek talabalar tanlamasida empirik tekshirish: ijtimoiy taqqoslash (INCOM shkalasi), ijtimoiy-buyurilgan perfekcionizm (Hewitt-Flett MPS) va akademik prokrastinatsiya o'rtasidagi statistik aloqalarni aniqlash.

Ikkinchidan, prokrastinatsiyaning o'zbek ijtimoiy-madaniy kontekstidagi o'ziga xos shakllarini (raqamli prokrastinatsiya, ijtimoiy tarmoqlar muhitidagi prokrastinatsiya) alohida tadqiqot obyekti sifatida o'rganish.

Uchinchidan, Barabanshchikova ajratgan beshinchi muammo - prokrastinatsiyaning destruktiv va konstruktiv ko'rinishlarining muvozanatini - o'zbek talabalar materiali asosida tahlil qilish.

To'rtinchidan, prokrastinatsiyaning ijtimoiy-psixologik korreksiyasiga yo'naltirilgan, Dvornik konsepsiyasiga asoslangan amaliy treningni ishlab chiqish va aprobatsiya qilish.

Tadqiqotning asosiy topilmalari quyidagicha umumlashtiriladi.

*Birinchi*dan, prokrastinatsiya 2800 yildan ortiq tarixga ega bo'lgan transmadaniy fenomen bo'lib, Gesiod va Fukididdan tortib zamonaviy P. Steel, F. Sirois va J.R. Ferrari ishlarigacha bir necha ming yillik evolyutsiyani bosib o'tgan.

*Ikkinchi*dan, atamaning konseptual mazmuni to'rt asosiy bosqichni - cherkov, industrial, klinik va ijtimoiy-psixologik bosqichlarni - bosib o'tgan bo'lib, bu evolyutsiya psixologiya fanining umumiy paradigmaviy o'zgarishlari bilan parallel ravishda kechgan.

*Uchinchi*dan, zamonaviy adabiyotdagi o'n beshdan ortiq ta'rif paradigmaviy mansubligi bo'yicha sakkiz guruhga tasniflanadi va ular xaotik xilma-xillik emas, balki Wittgenstein terminologiyasidagi oilaviy o'xshashlikni namoyon etadi.

*To'rtinchi*dan, V.V. Barabanshchikova ajratgan besh markaziy muammo sohaning hozirgi rivojlanish darajasini xarakterlovchi metodologik ko'rsatkichdir va T. Kuhn paradigma yetilishi nazariyasi nuqtai nazaridan prokrastinatsiya tadqiqi hozircha "normal fan" darajasiga yetmagan.

*Beshinchi*dan va eng muhimi, M.S. Dvornikning ijtimoiy-psixologik amaliyot konsepsiyasi mazkur dissertatsiya tadqiqoti uchun eng yaqin va organik nazariy ramka sifatida tan olinadi.

Tadqiqot natijalari o'zbek psixologiya fanida prokrastinatsiya muammosini alohida ijtimoiy-psixologik tadqiqot obyekti sifatida shakllantirish va uning empirik o'rganilishi uchun konseptual zamin yaratishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'oziev E.G'. Umumiy psixologiya: oliy o'quv yurtlari uchun darslik. - Toshkent: Universitet, 2010. - 580 b.
2. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya asoslari. - Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2007. - 224 b.
3. Ringenbach P.T. Procrastination through the Ages: A Definitive History. - Princeton, NJ: Princeton University Press, 1971. - 245 p.
4. Steel P. The Nature of Procrastination: A Meta-Analytic and Theoretical Review of Quintessential Self-Regulatory Failure // Psychological Bulletin. - 2007. - Vol. 133, № 1. - P. 65-94.
5. Burka J.B., Yuen L.M. Procrastination: Why You Do It, What to Do About It Now. - Cambridge, MA: Da Capo Press, 2008. - 316 p.
6. Ferrari J.R. Still Procrastinating? The No-Regrets Guide to Getting It Done. - Hoboken, NJ: Wiley, 2010. - 224 p.
7. Mann L. Procrastination, Hopelessness, and Self-Esteem // Australian Journal of Psychology. - 1982. - Vol. 34, № 3. - P. 247-253.
8. Барабанщикова В.В., Каминская Е.О. Феномен прокрастинации в деятельности сотрудников оперативно-розыскной сферы // Национальный психологический журнал. - 2013. - № 1 (9). - С. 65-72.
9. Варваричева Я.И. Феномен прокрастинации: проблемы и перспективы исследования // Вопросы психологии. - 2010. - № 3. - С. 121-131.
10. Ковылин В.С. Теоретические основы изучения феномена прокрастинации // Личность в меняющемся мире: здоровье, адаптация, развитие. - 2013. - № 2. - С. 22-41.
11. Руднова Н.А. Особенности саморегуляции у людей разного возраста с различным уровнем прокрастинации // Современная зарубежная психология. - 2018. - Т. 7, № 4. - С. 67-75.
12. Дворник М.С. Прокрастинация как практика повседневности: теоретико-методологический анализ // Психология и психотехника. - 2014. - № 6 (69 С. 597-604.
13. Чевренеди А.А. Прокрастинация в современной психологической науке // Вопросы психологии. - 2017. - № 6. - С. 89-100.
14. Фукидид. История // Антология мысли: в 2 т. - М.: Ладомир, 1999. - Т. 1. - 730 с.
15. Цицерон М.Т. О старости. О дружбе. Об обязанностях. - М.: Наука, 1993. - 245 с.
16. Sirois F., Pychyl T. Procrastination and the Priority of Short-Term Mood Regulation: Consequences for Future Self // Social and Personality Psychology Compass. - 2013. - Vol. 7, № 2. - P. 115-127.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.